

А.О. Колесник, канд. техн. наук, доц.

О.О. Мануськова, ст. викл.

СТАНОВЛЕННЯ, РОЗВИТОК ТА ВИКОРИСТАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО МЕТОДУ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Розглянуто сутність та історію розвитку комунікативного методу навчання іноземним мовам. Проаналізовано позитивні та негативні сторони цього методу. Визначено його роль під час вивчення іноземних мов та його використання в сучасних умовах.

Рассмотрена сущность и история развития коммуникативного метода обучения иностранным языкам. Проанализированы позитивные и негативные стороны этого метода. Определена его роль в изучении иностранных языков и его использование в современных условиях.

The object and the history of communicative method of teaching foreign languages were considered. The positive and negative aspects of this method have been analyzed. Its role in the leaning of foreign languages and its use in the modern world were determined.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Іноземні мови вивчали ще в часи глибокої давнини. Вони мали практичне та загальноосвітнє значення завдяки жвавим торговельним та культурним зв'язкам між такими країнами як Стародавній Єгипет, Греція, Рим в епоху розквіту культури в цих країнах. Літературні пам'ятки та лексичні запозичення, наведені в словниках західноєвропейських мов, свідчать про значну роль іноземних мов у період Середньовіччя.

Приватно та в школах вивчали спочатку популярну в ті часи грецьку мову, а пізніше її місце зайняла латина. Жодна з іноземних мов не відігравала в Європі протягом усієї історії розвитку її культури тієї виняткової ролі, яку мала латинська майже п'ятнадцять століть. Вона була мовою церкви, науки та дипломатії. А в епоху гуманізму латина претендує на світову першість і стає одним з основних шкільних предметів. Але у зв'язку зі зміцненням та подальшим розвитком національних мов у Західній Європі латина поступово втратила своє практичне значення. Проте протягом довгого часу вона

зберігала провідне місце як один з основних загальноосвітніх предметів у середній школі.

Звісно, у сучасних умовах латина не має тієї ваги і вже досить довгий час є «мертвою» мовою. Її місце зайняли інші мови, що швидко та динамічно розвиваються. Однією з головних мов світового спілкування, безперечно, є англійська. Багато вчених зосереджені на пошуку найбільш швидкого та раціонального методу її засвоєння.

Найбільш раціональний метод також є предметом дослідження методики навчання іноземних мов. Вважається, що найдревнішим був натуральний метод, згідно з яким іноземна мова засвоювалась шляхом наслідування (імітації) готових зразків, багаторазового їх повторення та відтворення нового матеріалу за аналогією з вивченим. Жодна наука не стоїть на місці, протягом становлення та розвитку методики викладання іноземних мов з'являлось та відпрацьовувалось багато методів навчання іноземним мовам. На нашу думку найбільш динамічним методом, чуттєвим до малих змін у суспільстві є комунікативний.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оскільки термін «метод» має різне тлумачення, класифікація методів навчання викликає певні труднощі, тому що в основі їх назв лежать найрізноманітніші ознаки. Залежно від того, який аспект мови переважає в навчанні, метод має назву граматичного чи лексичного. Згідно з тією роллю, яку відіграють рідна мова та переклад у процесі навчання іноземних мов, методи діляться на перекладні та безперекладні (прямі). Назва методу може бути зумовлена видом мовленнєвої діяльності, що є метою навчання, у зв'язку з чим розрізняють усний метод та метод навчання читання. У назві методу може відбиватися спосіб розкриття значень іншомовних слів: прямий (безперекладний) і непрямий (перекладний); головний канал надходження іншомовної інформації: візуальний, аудіовізуальний; зв'язок методу навчання з психічними процесами оволодіння іноземною мовою: свідомий та інтуїтивний, штучний та природний. Відомі методи, які були названі іменами їх авторів – методи Берліца, Гуена, Пальмера, Уеста, Фріза, Ладо, Лозанова, а також методи, у яких зафіксовано фактор часу (короткочасний, інтенсивний) або певні психологічні феномени (методи релаксопедії, гіпнопедії, сугестопедії, активізації резервних можливостей особистості) [1]. Залежно від способів організації матеріалу та використання специфічних

допоміжних засобів методи мають також відповідні назви: метод програмованого навчання, метод використанням ЕОМ та ін.

Кожен метод має позитивні та негативні сторони та за певних умов свою об'єктивну цінність. Проте в усі часи методи, що використовувались у різних навчальних закладах, безпосередньо залежали від соціального замовлення суспільства, яке впливало на мету та зміст навчання іноземних мов і навіть на їх вибір [1]. Так, якщо в епоху гуманізму та Відродження класичні «мертві» мови та, у першу чергу, латинська відігравали роль засобу живого спілкування й використовувались церквою, дипломатією, наукою, то у XVIII сторіччі зі зміцненням національних мов і розширенням міжнародних зв'язків латина втратила свій статус і стала переважно атрибутом освіченості. Зміни політичного, економічного, соціального та культурного характеру неминуче призвели до витіснення «мертвих» класичних мов сучасними західноєвропейськими: французькою (XVIII–XIX ст.), німецькою (перша половина XX ст.) та англійською (XX ст.) із сьогоднішнім бумом американського варіанта англійської мови у зв'язку із широким розповсюдженням північноамериканської цивілізації (друга половина XX ст.) [1; 2].

Найбільш вагомий внесок в обґрунтування комунікативного методу зробили найпошлюбніші його прихильники та насамперед англійські дослідники Г. Уїдоусан, У. Литлвуд, німецький учений Г.Е. Піфо та російський учений Ю.І. Пассов [3].

Мета та завдання статті. Метою даної статті є обґрунтування важливості застосування комунікативного методу в сучасних умовах під час навчання іноземних мов.

Виклад основного матеріалу дослідження. У період післявоєнних десятиліть формується характерна тенденція до посилення комунікативної спрямованості навчального процесу – його наближення до реального процесу спілкування. Розробкою комунікативного методу в тій чи іншій мірі займалось багато наукових колективів та методистів у різних країнах.

Комунікативний підхід орієнтований на організацію процесу навчання, адекватного процесу реального спілкування завдяки моделюванню основних закономірностей мовленнєвого спілкування, а саме:

1) діяльнісний характер мовленнєвого спілкування, що втілюється в комунікативній поведінці вчителя як учасника процесу

спілкування та навчання і в комунікативно вмотивованій, активній поведінці учня як суб'єкта спілкування та навчання;

2) предметність процесу комунікації, яка має бути змодельована обмеженим, але точно визначеним набором предметів обговорення (тем, проблем, подій т. ін.);

3) ситуації спілкування, що моделюються, як найтипівіші варіанти стосунків учнів між собою;

4) мовленнєві засоби, які забезпечують процес спілкування та навчання в даних ситуаціях.

Комунікативний метод базується на низці принципів:

1) мовленнєва спрямованість навчального процесу, яка полягає не стільки в тому, що ставиться мовленнєва практична мета (це характерно для багатьох інших методів), скільки в тому, що шляхом до цієї мети є саме практичне користування іноземною мовою;

2) індивідуалізація при керівній ролі її особистісного аспекту як головного засобу створення мотивації та активності учнів з урахуванням їх життєвого досвіду, контексту діяльності, сфери інтересів, емоційної сфери та статусу конкретної особистості в колективі;

3) функціональність, яка забезпечує відбір іншомовного матеріалу, адекватного процесу комунікації;

4) ситуативність, що розглядається як засіб мовленнєвої стимуляції і як умова розвитку мовленнєвих навичок; при цьому під «ситуацією» розуміють систему взаємовідносин співрозмовників, яка відбивається в їх свідомості;

5) новизна, яка проявляється в постійній зміні предмета розмови, обставин, завдань та ін. [4].

У процесі навчання за комунікативним методом студенти набувають комунікативної компетенції – здатності користуватись мовою залежно від конкретної ситуації. Вони навчаються комунікації в процесі самої комунікації. Відповідно всі вправи та завдання повинні бути комунікативно виправданими дефіцитом інформації, вибором та реакцією.

Найважливішою характеристикою комунікативного підходу є використання автентичних матеріалів, тобто таких, які реально використовуються носіями мови.

Мовленнєва взаємодія студентів інколи, хоч і далеко не завжди, проходить за співучастю викладача в найрізноманітніших формах:

– парах;

- тріадах;
- невеликих групах;
- у складі всієї групи.

Із самого початку студенти оволодівають усіма чотирма видами мовленнєвої діяльності на понадфразовому й текстовому рівнях за обмеженого використання рідної мови. Об'єктом оцінки є не лише правильність, але й швидкість усного мовлення та читання.

У рамках навчання мовлення за комунікативною методикою широко використовуються опори різних видів:

- змістові та смислові;
- словесні й зображальні, що допомагають керувати змістом висловлювання (текст, мікротекст, план, логіко-синтаксична схема), а також засвоювати граматичний матеріал;
- мовні ігри, що дають змогу спілкуватися в різних соціальних контекстах та в різних ролях [5; 6].

Висновки. Комунікативний метод дозволяє студентам набувати комунікативної компетенції, тобто здатності користуватись мовою залежно від конкретної ситуації. Студенти мають змогу навчатися комунікації в процесі самої комунікації. Усі вправи та завдання є комунікативно виправданими дефіцитом інформації, вибором та реакцією.

Під час комунікативного підходу використовуються автентичні матеріали, тобто такі, які реально використовуються носіями мови.

Найважливішою перевагою комунікативного методу є те, що із самого початку студенти оволодівають усіма чотирма видами мовленнєвої діяльності на понадфразовому й текстовому рівнях. Рідна мова використовується обмежено. Викладач має змогу оцінити не лише правильність, але й швидкість усного мовлення та читання.

Список літератури

1. Бим И. Л. Личностно-ориентированный подход – основная стратегия обновления школы / И. Л. Бим // Иностранные языки в школе. – 2010. – № 2. – С.18–21.
2. Державна національна програма «Освіта». Україна ХХІ століття. – К. : Райдуга, 2004. – С. 8–10.
3. Державний освітній стандарт з іноземної мови. Проект / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2008. – 32 с.
4. Колкер Я. М. Практическая методика обучения иностранному языку / Я. М. Колкер. – М. : Academia, 2001. – 258 с.

5. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / під ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2010. – 328 с.

6. Утробина А. А. Методика преподавания и изучения иностранного языка : конспект лекций / А. А. Утробина. – М. : Приор-издат, 2006. – 107 с.

Отримано 01.05.2013. ХДУХТ, Харків.

© А.О. Колесник, О.О. Мануєнкова, 2013.